॥ नक्शत्र सूक्तम ॥

तैत्तरीय ब्राह्मण, अश्टकम ३, प्रश्नह १

तैत्तरीय सम्हिता, कान्डम ३, प्रपाठकह ५, अनुवाकह १

ओम ॥ अग्निर्नह पातु क्रुत्तिकाह । नक्शत्रम देवमिन्द्रियम ।
इदमासाम विचक्शणम ।
हविरासम जुहोतन । यस्य भान्ति रश्मयो यस्य केतवह । यस्येमा विश्वा भुवनानि
सर्वा । स क्रुत्तिकाभिरभि सम्वसानह । अग्निर्नो देवह सुविते दधातु ॥ १ ॥

प्रजापते रोहिणी वेतु पत्नी । विश्वरूपा ब्रुहती चित्रभानुहु । सा नो यग्यस्य
सुविते दधातु । यथा जीवेम शरदह सवीराह । रोहिणी
देव्युदगात्पुरस्तात ।
विश्वा रूपाणि प्रतिमोदमाना । प्रजापतिग्म हविशा वर्धयन्ती । प्रिया देवानामुपयातु यग्यम ॥ २ ॥

सोमो राजा म्रुगशीर्शेण आगन्न । शिवम नक्शत्रम प्रियमस्य धाम ।
आप्यायमानो बहुधा जनेशु । रेतह प्रजाम यजमाने दधातु । यत्ते नक्शत्रम
म्रुगशीर्शमस्ति । प्रियग्म राजन प्रियतमम प्रियाणाम । तस्मै ते सोम हविशा

www.yousigma.com

विधेम । शन्न एधि द्विपदे शम चतुश्पदे ॥ ३ ॥
आर्द्रया रुद्रह प्रथमा न एति । श्रेश्ठो देवानाम पतिरघ्नियानाम ।
नक्शत्रमस्य हविशा विधेम । मा नह प्रजाग्म रीरिशन्मोत वीरान ।
हेती
रुद्रस्य परिणो व्रुणक्तु । आर्द्रा नक्शत्रम जुशताग्म हविर्नह ।
प्रमुन्चमानौ
दुरितानि विश्वा । अपाघशग्म्सम नुदतामरातिम ॥ ४ ॥
पुनर्नो देवदितिह स्प्रुणोतु । पुनर्वसू नह पुनरेताम यग्यम । पुनर्नो
देवा अभियन्तु
सर्वे । पुनह पुनर्वो हविशा यजामह । एवा न देव्यदितिरनर्वा ।
विश्वस्य भर्त्री
जगतह प्रतिश्ठा । पुनर्वसू हविशा वर्धयन्ती । प्रियम देवानामप्येतु
पाथह
॥ ५ ॥
ब्रुहस्पतिह प्रथमम जायमानह । तिश्यम नक्शत्रमभि सम्बभूव ।
श्रेश्ठो
देवानाम प्रुतनासु जिश्णुहु । दिशो~नु सर्वा अभयम नो अस्तु ।
तिश्यह पुरस्तादुत
मध्यतो नह । ब्रुहस्पतिर्नह परिपातु पश्चात । बाधेताम द्वेशो
अभयम
क्रुणुताम । सुवीर्यस्य पतयह स्याम ॥ ६ ॥

इदग्म सर्पेभ्यो हविरस्तु जुश्टम । आश्रेशा येशामनुयन्ति चेतह । ये अन्तरिक्शम
प्रुथिवीम क्शियन्ति । ते नह सर्पासो हवमागमिश्ठाह । ये रोचने सूर्यस्यापि
सर्पाह । ये दिवम देवीमनु सन्चरन्ति । येशामाश्रेशा अनुयन्ति कामम ।
तेभ्यह सर्पेभ्यो मधुमज्जुहोमि ॥ ७ ॥
उपहूताह पितरो ये मघासु । मनोजवसह सुक्रुतह सुक्रुत्याह । ते नो नक्शत्रे
हवमागमिश्ठाह । स्वधाभिर्यग्यम प्रयतम जुशन्ताम । ये अग्निदग्धा
ये~नग्निदग्धाह । ये~मुल्लोकम पितरह क्शियन्ति । याग्श्च विद्मयाग्म उ च न
प्रविद्म । मघासु यज~झग्म सुक्रुतम जुशन्ताम ॥ ८ ॥
गवां पतिह फल्गुनीनामसि त्वम । तदर्यमन वरुणमित्र चारु । तम त्वा वयग्म
सनितारग्म सनीनाम । जीवा जीवन्तमुप सम्विशेम । येनेमा विश्वा भुवनानि
सन्जिता । यस्य देवा अनु सम्यन्ति चेतह । अर्यमा राजाऽरस्तु विश्मान ।
फल्गुनीनाम्रुशभो रोरवीति ॥ ९ ॥

श्रेश्ठो देवानाम भगवो भगासि । तत्त्वा विदुह फलुगुनीस्तस्य
वित्तात ।
अस्मभ्यम क्शत्रमजरग्म सुवीर्यम । गोमदश्ववदुप सन्नुदेह । भगो
ह दाता
भग इत्प्रदाता । भगो देवीह फल्गुनीराविवेश । भगस्येत्तम प्रसवम
गमेम ।
यत्र देवैह सधमादम मदेम ॥ १० ॥
आयातु देवह सवितोपयातु । हिरण्ययेन सुव्रुता रथेन । वहन,
हस्तग्म सुभगम
विद्मनापसम । प्रयच्छन्तम पपुरिम पुण्यमच्छ । हस्तह प्रयच्छ
त्वम्रुतम
वसीयह । दक्शिणेन प्रतिग्रुभ्णीम एनत । दातारमद्य सविता विदेय
। यो नो
हस्ताय प्रसुवाति यग्यम ॥ ११ ॥
त्वश्टा नक्शत्रमभ्येति चित्राम । सुभग्म ससम्युवतिग्म रोचमानाम
।
निवेशयन्नम्रुतान्मर्त्याग्म्श्च । रूपाणि पिग्म्शन भुवनानि विश्वा ।
तन्नस्त्वश्टा तदु चित्रा विचश्टाम । तन्नक्शत्रम भूरिदा अस्तु
मह्यम । तन्नह
प्रजाम वीरवतीग्म सनोतु । गोभिर्नो अश्वैह समनक्तु यग्यम ॥ १२
॥

वायुर्नक्शत्रमभ्येति निश्ट्याम । तिग्मश्रुन्गो व्रुशभो रोरुवाणह । समीरयन
भुवना मातरिश्वा । अप द्वेशाग्म्सि नुदतामरातीहि । तन्नो वायुस्तदु निश्ट्या
श्रुणोतु । तन्नक्शत्रम भूरिदा अस्तु मह्यम । तन्नो देवासो अनुजानन्तु कामम ।
यथा तरेम दुरितानि विश्वा ॥ १३ ॥
दूरमस्मच्छत्रवो यन्तु भीताह । तदिन्द्राग्नी क्रुणुताम तद्विशाखे । तन्नो
देवा अनुमदन्तु यग्यम । पश्चात पुरस्तादभयन्नो अस्तु ।
नक्शत्राणामधिपत्नी विशाखे । श्रेश्ठाविन्द्राग्नी भुवनस्य गोपौ ।
विशूचह शत्रूनपबाधमानौ । अप क्शुधम नुदतामरातिम ॥ १४ ॥
पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात । उन्मध्यतह पौर्णमासी जिगाय । तस्या
देवा अधि सम्वसन्तह । उत्तमे नाक इह मादयन्ताम । प्रुथ्वी सुवर्चा युवतिह
सजोशाह । पौर्णमास्युदगाच्छोभमाना । आप्याययन्ती दुरितानि विश्वा । उरु
दुहाम यजमानाय यग्यम ॥ १५ ॥
रुध्यास्म हव्यैर्नमसोपसद्य । मित्रम देवम मित्रधेयम नो अस्तु । अनूराधान

हविशा वर्धयन्तह । शतम जीवेम शरदह सवीराह । चित्रम
नक्शत्रमुदगात्पुरस्तात । अनूराधास इति यद्वदन्ति । तन्मित्र एति
पथिभिर्देवयानैहि । हिरण्ययै-र्विततै-रन्तरिक्शे ॥ १६ ॥
इन्द्रो ज्येश्ठामनु नक्शत्रमेति । यस्मिन व्रुत्रम व्रुत्र तूर्ये ततार ।
तस्मिन्वयमम्रुतं
दुहानाह । क्शुधन्तरेम दुरितिम दुरिश्टिम । पुरन्दराय व्रुशभाय
ध्रुश्णवे । अशाढाय सहमानाय मीढुशे । इन्द्राय ज्येश्ठा
मधुमद्दुहाना । ऊरुम क्रुणोतु यजमानाय लोकम ॥ १७ ॥
मूलम प्रजाम वीरवतीम विदेय । पराच्येतु निर्रुतिह पराचा ।
गोभिर्नक्शत्रम
पशुभिह समक्तम । अहर्भूयाद्यजमानाय मह्यम । अहर्नो अद्य
सुविते दधातु ।
मूलम नक्शत्रमिति यद्वदन्ति । पराचीम वाचा निर्रुतिम नुदामि ।
शिवम प्रजायै
शिवमस्तु मह्यम ॥ १८ ॥
या दिव्या आपह पयसा सम्बभूवुहु । या अन्तरिक्श उत पार्थिवीर्याह
। यासामशाढा
अनुयन्ति कामम । ता न आपह शग्ग स्योना भवन्तु । याश्च
कूप्या
याश्च नाद्यास्समुद्रियाह । याश्च वैशन्तीरुत प्रासचीर्याह ।
यासामशाढा मधु भक्शयन्ति । ता न आपह शग्ग स्योना भवन्तु ॥

१९ ॥
तन्नो विश्वे उप श्रुण्वन्तु देवाह । तदशाढा अभिसम्यन्तु यग्यम ।
तन्नक्शत्रम
प्रथताम पशुभ्यह । क्रुशिर्व्रुश्टि-र्यजमानाय कल्पताम । शुभ्राह कन्या युवतयह सुपेशसह । कर्मक्रुतह सुक्रुतो वीर्यावतीहि । विश्वान देवान, हविशा
वर्धयन्तीहि । अशाढाह काममुपयान्तु यग्यम ॥ २० ॥
यस्मिन ब्रह्माभ्यजयत्सर्वमेतत । अमुन्च लोक-मिदमूच सर्वम ।
तन्नो नक्शत्रमभिजिद्विजित्य
। श्रियम दधात्वह्रुणीयमानम । उभौ लोकौ ब्रह्मणा सन्जितेमौ ।
तन्नो नक्शत्रमभिजिद्विचश्टाम । तस्मिन्वयम प्रुतनाह सन्जयेम ।
तन्नो देवासो
अनुजानन्तु कामम ॥ २१ ॥
श्रुण्वन्ति श्रोणा-मम्रुतस्य गोपाम । पुण्यामस्या उपश्रुणोमि वाचम ।
महीम
देवीम विश्णुपत्नी-मजूर्याम । प्रतीची मेनाग्म हविशा यजामह ।
त्रेधा
विश्णु-रुरुगायो विचक्रमे । महीम दिवम प्रुथिवी-मन्तरिक्शम ।
तच्छ्रोणैतिश्रवैच्छमाना
। पुण्यग्ग श्लोकम यजमानाय क्रुण्वती ॥ २२ ॥
अश्टौ देवा वसवह सोम्यासह । चतस्त्रो देवी-रजराह श्रविश्ठाह । ते

यग्यम
पान्तु रजसह परस्तात । सम्वत्सरीण-मम्रुतग्ग स्वस्ति । यग्यम नह पान्तु वसवह
पुरस्तात । दक्शिणतो~भियन्तु श्रविश्ठाह । पुण्यन्नक्शत्रमभि सम्विशाम ।
मा नो अराति-रघशग्म्साङन्न ॥ २३ ॥
क्शत्रस्य राजा वरुणो~धिराजह । नक्शत्राणाग्म शतभिशग्वसिश्ठह । तौ
देवेभ्यह क्रुणुतो दीर्घमायुहु । शतग्म सहस्त्रा भेशजानि धत्तह । यग्यन्नो
राजा वरुण उपयातु । तन्नो विश्वे अभि सम्यन्तु देवाह । तन्नो नक्शत्रग्म
शतभिशग्जुशाणम । दीर्घमायुह प्रतिरद्भेशजानि ॥ २४ ॥
अज एकपादुदगात्पुरस्तात । विश्वा भूतानि प्रतिमोदमानह । तस्य देवाह
प्रसवम यन्ति सर्वे । प्रोश्ठपदासो अम्रुतस्य गोपाह । विभ्राजमानह समिधान
उग्रह । आ~न्तरिक्शमरुहदगन्द्याम । तग्म सूर्यम देव-मजमेकपादम ।
प्रोश्ठपदासो अनुयन्ति सर्वे ॥ २५ ॥
अहिर्बुध्नियह प्रथमा न एति । श्रेश्ठो देवानामुत मानुशाणाम । तम

ब्राह्मणाह सोमपाह सोम्यासह । प्रोश्ठपदासो अभिरक्शन्ति सर्वे ।
चत्वार
एकमभि कर्म देवाह । प्रोश्ठपदा स इति यान, वदन्ति । ते
बुध्नियम परिशद्यग्ग
स्तुवन्तह । अहिग्म रक्शन्ति नमसोपसद्य ॥ २६ ॥
पूशा रेवत्यन्वेति पन्थाम । पुश्टिपती पशुपा वाजबस्त्यौ । इमानि
हव्या
प्रयता जुशाणा । सुगैर्नो यानैरुपयाताम यग्यम । क्शुद्रान पशून
रक्शतु
रेवती नह । गावो नो अश्वाग्म अन्वेतु पूशा । अन्नग्म रक्शन्तौ
बहुधा विरूपम
। वाजग्म सनुताम यजमानाय यग्यम ॥ २७ ॥
तदश्विनावश्वयुजोपयाताम । शुभम गमिश्ठौ सुयमेभिरश्वैहि । स्वम
नक्शत्रग्म हविशा यजन्तौ । मध्वा सम्प्रुक्तौ यजुशा समक्तौ । यौ
देवानाम
भिशजौ हव्यवाहौ । विश्वस्य दूता-वम्रुतस्य गोपौ । तौ नक्शत्रम
जुजुशाणोपयाताम । नमो~श्विभ्याम क्रुणुमो~श्वयुग्भ्याम ॥ २८ ॥
अप पाप्मानम भरणीर्भरन्तु । तद्यमो राजा भगवान, विचश्टाम ।
लोकस्य
राजा महतो महान, हि । सुगम नह पन्थामभयम क्रुणोतु ।
यस्मिन्नक्शत्रे यम

www.yousigma.com

एति राजा । यस्मिन्नेन-मभ्यशिन्चन्त देवाह । तदस्य चित्रग्म
हविशा यजाम । अप
पाप्मानम भरणीर्भरन्तु ॥ २९ ॥
निवेशनी सन्गमनी वसूनाम विश्वा रूपाणि वसून्यावेशयन्ती ।
सहस्रपोशग्म
सुभगा रराणा सा न आगन्वर्चसा सम्विदाना । यत्ते देवा
अदधुर्भागधेयममावास्ये सवसन्तो महित्वा । सा नो यग्यम पिप्रुहि
विश्ववारे
रयिन्नो धेहि सुभगे सुवीरम ॥ ३० ॥
ओम शान्ति: शान्ति: शान्ति: ॥

www.yousigma.com